

RINNASTUKSEN PROSODIAA SUOMALAISESSA VIITTOMAKIELESSÄ

Tommi Jantunen, Jyväskylän yliopisto,
tommi.j.jantunen@jyu.fi
<http://users.jyu.fi/~tojantun/ProGram>

XXIX Fonetikan päivät Otaniemessä 20.-21. maaliskuuta 2015

2

Aihe, aineisto ja argumentti

- Suomalainen viittomakieli
- Lauseiden rinnastaminen
- Ei-manuaalinen prosodia
- Annotoitu videomateriaali
- Videon tietokonenäköanalyysi
- Keskustelut kielenoppaiden kanssa
- Prosodian ja syntaksin suhde lauserinnastuksessa on suhteellisen systemaattinen.

JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – LUZARDO, M., Vitaniemi, V., Karppa, M., Laakkonen, J. & Jantunen, T. 2014. Estimating head pose and state of facial elements for sign language video. Teoksessa O. Crasborn, E. Ethimuou, E. Fotinea, T. Hanke, J. Hochgesang, J. Kristoffersen & J. Mesch (toim.), *Proceedings of the 6th Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Beyond the Manual Channel*, 105-112. Paris: ELRA – PFAU, R. & Quer, J. 2010. Nonmanuals: Their grammatical and prosodic roles. Teoksessa D. Brentari (toim.), *Sign languages: A Cambridge language survey*, 381-402. Cambridge: Cambridge University Press. – TANG, G. & Liu, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. PfaU, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

3

Viitekehys

- Funktionaalis–typologisesti väritynyt deskriptiivinen syntaksi
“Kielellisten ilmiöiden merkityslähtöistä, omaehtoista ja tarkkaan kuvaukseen pohjaavaa analyysia, jossa hyödynnetään laajan kieliä vertailevan tutkimuksen tuloksia.”
- Viittomakielten fonetiikka
“Viittomakielen tuottamisen, välittymisen ja havaitsemisen tarkastelua, kuvausta ja mittausta mahdollisimman matalalla abstraktiotasolla.”

CRASBORN, O. 2012. Phonetics. Teoksessa R. PfaU, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 4-20. Berlin: Mouton De Gruyter. – DIXON, R. M. W. 2010. *Basic Linguistic Theory. Vol. 1, Methodology*. Oxford: Oxford University Press. – JANTUNEN, T. 2011. Foneettisen viittoman ala. *Puhe ja kieli* 31:2, 51-65.

4

Lauserinnastustutkimuksen videoaineisto

- Laajemmasta materiaalista erotettu monikuvakuvainen videomateriaali, jonka kokonaiskesto noin 45 minuuttia
- 5 äidinkielistä viittojaa
- Kahden osallistujan kerronta- ja keskustelutilanteita
- Annotoituna kielipollisia ja prosodisia ilmiöitä
- Prosodisten ilmiöiden tietokonenäköpohjainen jatkoanalyysi (40 minuutille aineistoa)

JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – LUZARDO, M., Vitaniemi, V., Karppa, M., Laakkonen, J. & Jantunen, T. 2014. Estimating head pose and state of facial elements for sign language video. Teoksessa O. Crasborn, E. Ethimuou, E. Fotinea, T. Hanke, J. Hochgesang, J. Kristoffersen & J. Mesch (toim.), *Proceedings of the 6th Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Beyond the Manual Channel*, 105-112. Paris: ELRA – PFAU, R. & Quer, J. 2010. Nonmanuals: Their grammatical and prosodic roles. Teoksessa D. Brentari (toim.), *Sign languages: A Cambridge language survey*, 381-402. Cambridge: Cambridge University Press.

Menetelmä

- Annotoidun ja tietokonenäköpohjaisesti käsitellyn videoaineiston läpikäynti useamman kerran ja useamman tutkijan voimin.
- Erilaisten rinnastustapausten identifiointi ja edustavien esimerkkien valinta (n=50).
- Esimerkeistä keskustelu äidinkielisten viittojen kanssa.
- Äidinkielisiltä viitoilta saatujen lisäesimerkkien dokumentointi.
- Esimerkkien analyysi laadullisesti ELAN-ohjelmassa.

CRASBORN, O. & Sloetjes, H. 2008. Enhanced ELAN functionality for sign language corpora. Teoksessa *Proceedings of the 3rd Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Construction and Exploitation of Sign Language Corpora*, 39-43. Paris: ELRA. – DIXON, R. M. W. 2010. *Basic Linguistic Theory, Vol. 1, Methodology*, Oxford: Oxford University Press. – JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – JANTUNEN, T. & De Weerd, D. 2015. The coordination of clauses in Finnish Sign Language. Vertaisarviointia tarjottu konferenssiabstrakti, tammikuu 2015.

Lauserinnastuksen päätyypit SVK:ssa

Semanttinen tyyppi	Merkitön rakenne	Merkkinen rakenne
additiivi ('ja')	jukstapositio [POIKA ITKEÄ] [TYTTÖ NAURAA]	konjunktiot MYÖS, PLUS [POIKA ITKEÄ] MYÖS [TYTTÖ NAURAA]
kontrastiivi ('mutta')	konjunktio MUTTA [POIKA ITKEÄ] MUTTA [TYTTÖ NAURAA]	jukstapositio [POIKA ITKEÄ] [TYTTÖ NAURAA]
disjunktii ('tai')	konjunktio TAI [POIKA ITKEÄ] TAI [TYTTÖ NAURAA]	jukstapositio [POIKA ITKEÄ] [TYTTÖ NAURAA]

DAVIDSON, K. 2013. 'And' or 'or': General use coordination in ASL. *Semantics & Pragmatics* 6(4), 1-44. – GAST, V. & H. Diessel 2012. The typology of clause linkage: Status quo, challenges, prospects. Teoksessa V. Gast & H. Diessel (toim.), *Clause Linkage in cross-linguistic perspective: Data-driven approaches to cross-clausal syntax*, 1-36. Berlin: Mouton De Gruyter. – HASPELMATH, M. 2007. Coordination. Teoksessa T. Shopen (toim.), *Language typology and syntactic description: Complex constructions. Volume 2*, 1-51. Toinen painos. Cambridge: Cambridge University Press. – JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – TANG, G. & Lau, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

Prosodiset tutkimuskysymykset

1. Millainen on ei-manuaalinen prosodia (so. kehon, pään ja kasvojen kerrosteinen toiminta) lauserinnastuksen tunnusmerkittämissä rakenteissa?
2. Miten prosodia muuttuu, kun tunnusmerkittömät konjunktiorakenteet (kontrastiivit ja disjunktiiivit) tuotetaan tunnusmerkkisinä jukstapositiiorakenteina?

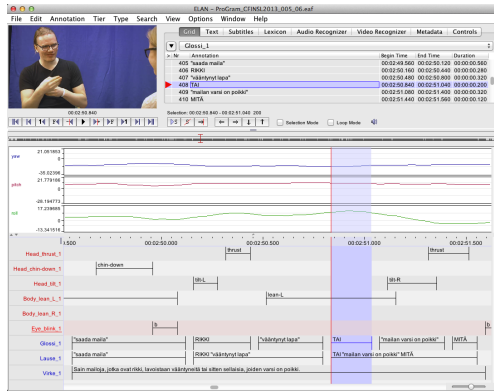
PFU, R. & Quer, J. 2010. Nonmanuals: Their grammatical and prosodic roles. Teoksessa D. Brentari (toim.), *Sign languages: A Cambridge language survey*, 381-402. Cambridge: Cambridge University Press. – SANDLER, W. 2012. Visual prosody. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 55-76. Berlin: Mouton De Gruyter. – TANG, G. & Lau, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

Tutkimuskysymys 1 – tulosten yhteenveto

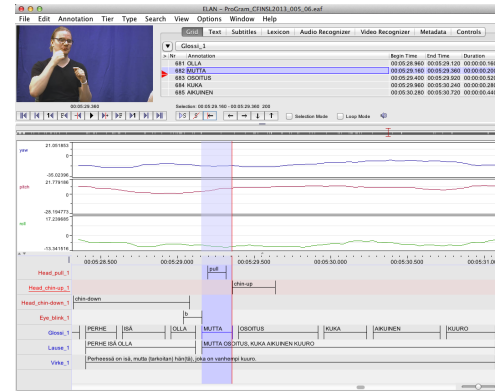
Semanttinen tyyppi	Merkitön rakenne	Prosodinen erityispiirre
additiivi ('ja')	jukstapositio	pään sivusuuntainen kallistusliike, joka sitoo lauseet kokonaisuuksiksi
kontrastiivi ('mutta')	konjunktio MUTTA	pään syvyyssuuntainen liike konjunktioviittoman MUTTA aikana
disjunktiiivi ('tai')	konjunktio TAI	pää ja/tai keho liikkuvat TAI-viittoman aikana sivusuunnassa viittomatilan yhdestä paikasta toiseen paikkaan

DAVIDSON, K. 2013. 'And' or 'or': General use coordination in ASL. *Semantics & Pragmatics* 6(4), 1-44. – JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – TANG, G. & Lau, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

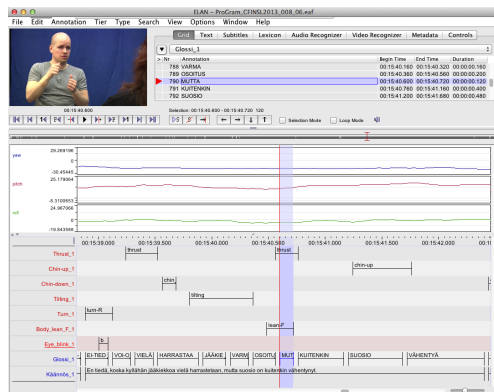
Esimerkki 1 – disjunktivi ('tai')

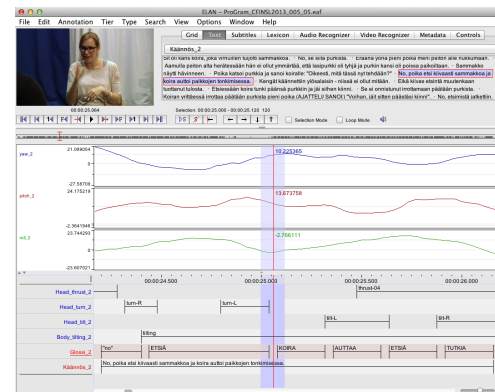
Esimerkki 2 – kontrastivi ('mutta')

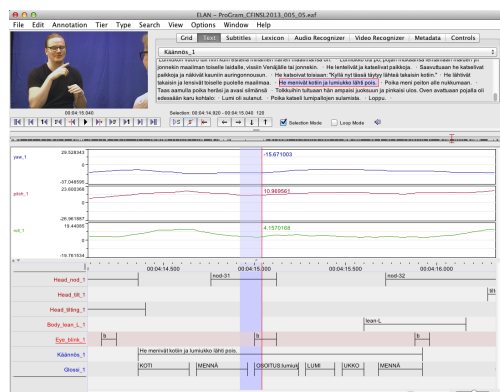
Esimerkki 3 – kontrastivi ('mutta')

Esimerkki 4 – additiivi ('ja')

Esimerki 5 – additiivi ('ja')

Tutkimuskysymys 2 – tulosten yhteenveto

Semanttinen tyyppi	Merkkinen rakenne	Prosodinen erityispiirre
kontrastiivi ('mutta')	jukstapositiio [POIKA ITKEÄ] Ø [TYTTÖ NAURAA]	normaalin pään liikkeen korostaminen, kehon liikkeen (prominentimpi) mukaantulo
disjunktiiivi ('tai')	jukstapositiio [POIKA ITKEÄ] Ø [TYTTÖ NAURAA]	normaalin kehon ja/tai pään liikkeen jopa liioittelu korostaminen

DAVIDSON, K. 2013. 'And' or 'or': General use coordination in ASL. *Semantics & Pragmatics* 6(4), 1-44. – GAST, V. & H. DIESSEL 2012. The typology of clause linkage: Status quo, challenges, prospects. Teoksessa V. Gast & H. Diessel (toim.), *Clause linkage in cross-linguistic perspective: Data-driven approaches to cross-clausal syntax*, 1-36. Berlin: Mouton De Gruyter. – JÄNTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammikuu 2015. – TANG, G. & LAU, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

Esimerki 6 – merkitön ja merkkisen kontrastiivirakenne

[(...auttaa) KYLLÄ] b [MUTTA] NYT (ei ole enää...)

[MUKAVA] [VÄSYNYT]

Esimerki 7 – merkinen disjunktiiivirakenne

[...VANHA] TUTTU KUURO [MENNÄ-LUO...]

Diskussio ja loppusanat

- Disjunkttiivisella ja kontrastiivisella lauserinnastuksella on distinktiivinen ei-manuaalinen prosodia SVK:ssa (vrt. Davidson 2013).
- Additiivisen lauserinnastuksen osalta ei-manuaalinen prosodia ei ole yhtä yksiselitteinen, mutta pään sivusuuntaisella kallistusliikkeellä on siinä tärkeä rooli, kuten lausekoheesioon ylläpitämisessä yleensäkin (ks. Pfau & Quer 2010).
- Manuaalisten merkitsinten poissaolo kasvattaa ei-manuaalisen prosodian roolia lauserinnastuksessa (Tang & Lau 2012).
- Prosodian ja syntaksin yhteispeli on SVK:n lauserinnastuksessa suhteellisen systemaattista (ks. Sandler 2012).

DAVIDSON, K. 2013. 'And' or 'or': General use coordination in ASL. *Semantics & Pragmatics* 6(4), 1-44. – GAST, V. & H. DIESEL 2012. The typology of clause linkage: Status quo, challenges, prospects. Teoksessa V. Gast & H. Diesel (toim.), *Clause Linkage in cross-linguistic perspective: Data-driven approaches to cross-clausal syntax*, 1-36. Berlin: Mouton De Gruyter. – JANTUNEN, T. 2015. Clausal coordination in Finnish Sign Language. Julkaistavaksi tarjottu käsikirjoitus, tammi-kuu 2015. – PFAU, R. & QUER, J. 2010. Nonmanuals: Their grammatical and prosodic roles. Teoksessa D. Brentari (toim.), *Sign languages: A Cambridge language survey*, 381-402. Cambridge: Cambridge University Press. – SANDLER, W. 2012. Visual prosody. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 55-76. Berlin: Mouton De Gruyter. – TANG, G. & LAU, P. 2012. Coordination and subordination. Teoksessa R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (toim.), *Sign language: An international handbook*, 340-365. Berlin: Mouton De Gruyter.

Kiitos!

- ProGram-projekti (Aspects of the prosody and grammar of FinSL), Suomen Akatemia, 2013–2018, <http://users.jyu.fi/~toiantun/ProGram/>
- CoBaSiL-projekti (Content-based video analysis and annotation of FinSL), Suomen Akatemia, 2011–2014, <http://research.ics.aalto.fi/cbir/cobasil/>